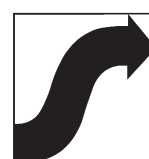

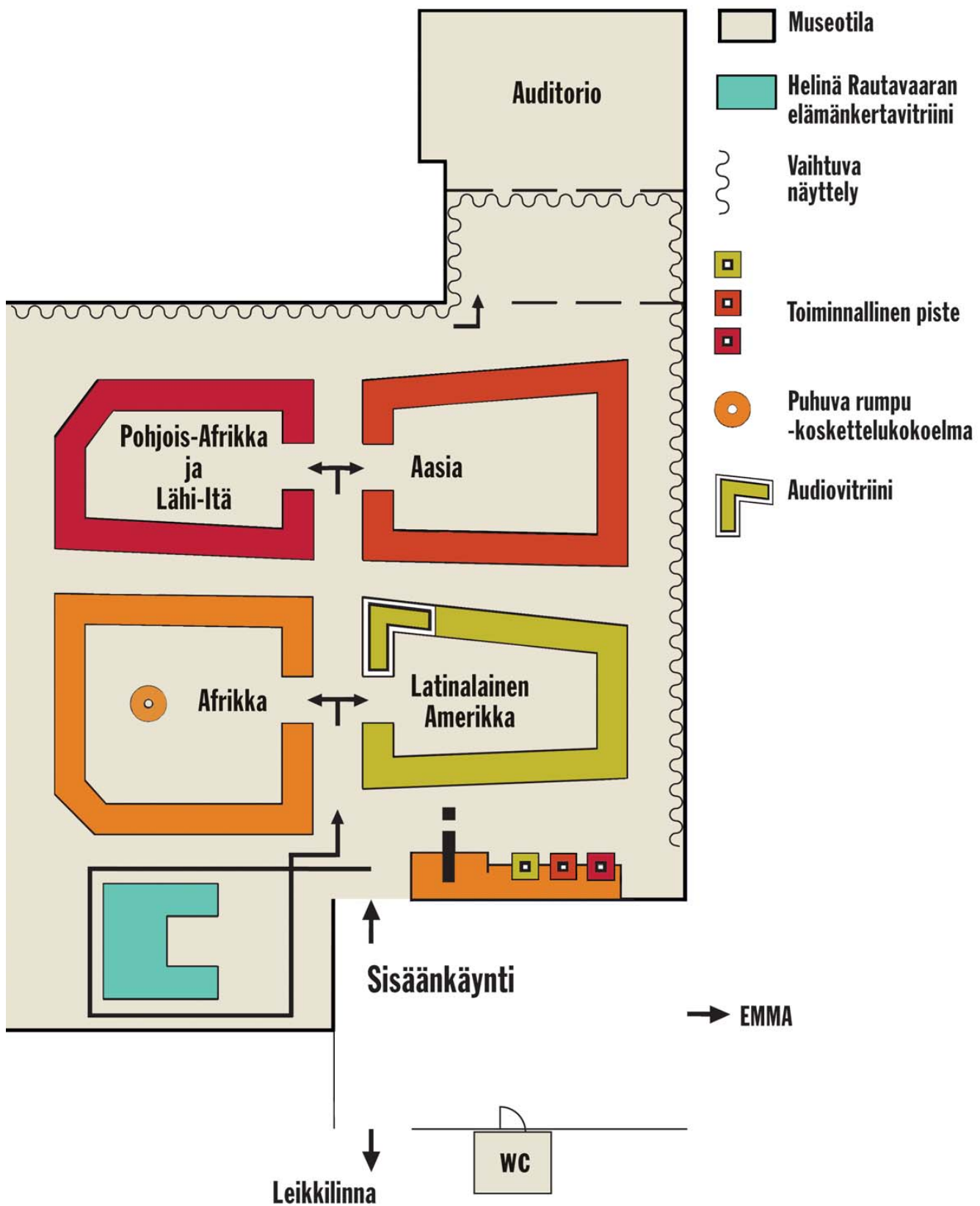
Helinä Rautavaaran museo

Selkokielen opas museon naamioista

SELKOESITE

HELINÄ RAUTAVAARAN MUSEO

Helinä Rautavaaran museo esittelee erilaisia kulttuureja

Helinä Rautavaaran museossa voi tutustua erilaisiin kulttuureihin ja uskontoihin. Museossa on esillä tuhansia esineitä eri puolilta maailmaa, esimerkiksi Afrikasta, Aasiasta ja Etelä-Amerikasta. Esineiden joukossa on muun muassa soittimia, naamioita ja koriste-esineitä.

Museossa on näyttelyesineitä yhteensä noin 3000.

Niistä suurin osa on Afrikan maista sekä Brasiliasta.

Museossa on esimerkiksi Suomen laajin länsiafrikkalaisten esineiden kokoelma. Esineiden ja tavaroiden lisäksi museossa on valokuvia, videoita ja ääninauhoja.

Helinä Rautavaaran museo haluaa lisätä suvaitsevaisuutta ja näyttää museovieraille, miltä erilaisuus tuntuu.

Museo myös osoittaa, miten erilaiset kulttuurit ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi soittimet ja muut esineet ovat aina kulkeneet ihmisten mukana maasta toiseen.

Museo on saanut nimensä Helinä Rautavaaralta, joka keräsi matkoillaan useimmat museon esineet. Museota hoitaa Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö.

Helinä Rautavaaran museo sijaitsee Espoon Tapiolassa WeeGee-talossa. Samassa talossa on myös neljä muuta museota: modernin taiteen museo EMMA, Lelumuseo Hevosenkenkä, Espoon kaupunginmuseumo KAMU ja Suomen Kellomuseo.

Helinä Rautavaaran museo sijaitsee WeeGee-talossa Espoossa.

Museon aula ja käytävä.

Kuka oli Helinä Rautavaara?

Helinä Rautavaara eli vuosina 1928–1998. Hän tallensi elämänsä aikana muistiin eri kulttuureja ja uskontoja sekä niiden tapoja.

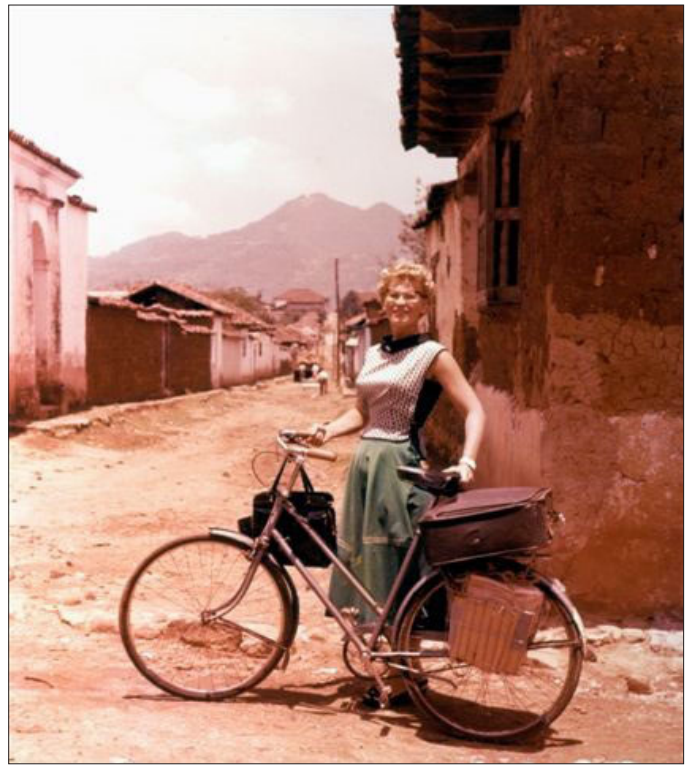
Rautavaara teki monia pitkiä matkoja eri puolilla maailmaa. Matkoillaan Rautavaara työskenteli toimittajana ja kirjoitti matkoistaan värikkäitä artikkeleita Seura-lehteen. Lehden kautta hän tuli tutuksi monille suomalaisille.

Rautavaara teki myös lyhyitä radio-ohjelmia ja televisio-ohjelmia, joissa kerrottiin hänen matkoistaan. Rautavaaralle keräsi matkoiltaan valokuvia, ääninauhoja sekä videokuvaa.

Lisäksi Rautavaara keräsi matkoilta erilaisia esineitä.

Näiden esineiden pohjalta muodostui myöhemmin Helinä Rautavaaran museo.

Rautavaara valmisteli museota elämänsä viimeisinä vuosina, mutta hän ei ehtinyt nähdä museota valmiina. Helinä Rautavaara kuoli helmikuussa 1998. Museo avattiin muutamaa kuukautta myöhemmin, kesäkuussa 1998.

Kuvassa Helinä Rautavaara Kolumbiassa.

Naamiot

Helinä Rautavaaran museossa on naamioita monista eri maista. Tässä esitteessä kerrotaan naamioiden valmistuksesta, käytöstä ja merkityksestä.

Naamioita tehdään monista materiaaleista

Erilaisia naamioita on tehty ja käytetty satojen vuosien ajan eri puolilla maailmaa. Kukaan ei tiedä tarkkaan, milloin ja missä ensimmäiset naamiot on tehty.

Naamiot ovat erityisen tavallisia Afrikassa, mutta naamioita on tehty myös muualla.

Naamiot valmistetaan tavallisesti puusta. Joskus käytetään myös muita materiaaleja, esimerkiksi savea, luuta, nahkaa ja höyheniä sekä erilaisia kankaita. Naamiot värjätään öljyllä, rasvalla, verellä ja kasveista tehdyillä väreillä.

Yleensä naamion tekijä saa itse päättää, millaisen naamion hän haluaa valmistaa. Joskus naamion ulkonäkö voi ilmestyä tekijälle unessa tai näyssä.

Naamiot ovat usein osa muuta asua, ja niihin yhdistyy esimerkiksi erilaisia laukkuja, soittimia ja keppejä.

Elefanttinaamio

Naamiot kertovat tarinoita ja antavat yhteyden toiseen maailmaan

Naamiot ovat käyttöesineitä, ja ne liittyvät yleensä juhlaan tai muuhun tärkeään tapahtumaan.

Naamioiden tekijät uskovat, että naamioiden avulla voi saada yhteyden toiseen maailmaan. Toiseen maailmaan kuuluvat erilaiset henget ja kuolleet esi-isät. Ihmiset pyytävät hengiltä ja esi-isiltä apua ja hyvää tahtoa. Ajatellaan, että henget voivat antaa ihmisille terveyttä ja onnea sekä menestystä metsästykseseen ja viljelyyn.

Naamioiden avulla kerrotaan myös vanhoja tarinoita ja myyttejä. Vanhat tarinat kertovat esimerkiksi, miten maailma on saanut alkunsa tai miksi maailma toimii niin kuin toimii. Naamioiden avulla tarinat tuntuvat todellisilta ja läheisiltä. Samalla vanhat perinteet ja tiedot siirtyvät vanhoilta ihmisiltä nuorille.

Naamioita ei käytetä joka päivä, vaan ne ovat osa juhlia ja muita tapahtumia. Joissakin maissa naamioita ovat tärkeitä myös juhlan jälkeen, ja silloin niitä säilytetään huolellisesti. Joskus naamioita kuitenkin kohdellaan kuin mitä tahansa muuta esinettä. Usein naamio tuhotaan sen jälkeen, kun sitä on käytetty tehtävässään.

Kaikkia Helinä Rautavaaran museon naamioita ei tunnista heti naamioiksi. Monessa museon esineessä on kuitenkin tarkemmin katsottuna silmänreiät. Naamiot kuvaavat eläimiä, ihmisiä, jumalia tai henkiä. Yhdessä naamiossa voi yhdistyä monta asiaa, vaikkapa monen eri eläimen piirteet.

Naamioiden avulla kerrotaan tarinoita.

Erilaisia naamioita maailmalta

Chi Wara

Afrikan Malissa elää
bamana-niminen kansa,
jolla on monenlaisia naamioita.
Yksi heidän naamioistaan Chi Wara,
joka muistuttaa pientä,
ketterää antilooppia.

Chi Wara -päähine

Vanhan tarinan mukaan Chi Wara
opetti ihmisille, miten maata viljellään.
Se pisti sarvillaan koloja maahan
ja käski ihmisten laittaa koloihin siemeniä.
Näin ihmiset oppivat uuden taidon
ja saivat itselleen arvokasta ruokaa.
Chi Wara kuitenkin suuttui,
kun ihmiset eivät antaneet hänelle lahjoja
vastapalvelukseksi tärkeästä taidosta.

Bamanakansa järjestää joka vuosi
sadonkorjuun aikana juhlan Chi Waralle.
Juhlan tarkoitus on lepyttää Chi Wara
ja pyytää menestystä maanviljelykseen.

Kifwebe

Kifwebe-naamioille on tyypillistä
supussa oleva suu sekä
melkein kiinni olevat silmät.
Kifwebe-naamioita valmistavat kansat,
jotka asuvat Afrikassa, Kongon
demokraattisen tasavallan alueella.

Kifweben tehtävä on pitää yllä järjestystä
tärkeissä yhteisissä tapahtumissa.
Kifwebet ovat mukana suurissa juhlissa,
kuten tärkeiden henkilöiden hautajaisissa.

Kaikki ihmiset eivät välttämättä saa
olla tekemisissä naamioiden kanssa.
Usein vain aikuisilla miehillä on oikeus
valmistaa ja käyttää naamioita.
Esimerkiksi kifwebe-naamiota saavat
käyttää vain miehet, jotka kuuluvat
tiettyihin salaseuroihin.

Kifwebe-naamioita

Naiset eivät aina edes tiedä,
miten naamiot valmistetaan,
mikä niiden todellinen merkitys on
ja mitä niille tapahtuu käytön jälkeen.

Toisaalta on olemassa kulttuureja,
joissa myös naiset käyttävät naamioita
ja joissa naisilla on omia salaseuroja.

Etelä-Amerikan naamiot

Afrikassa naamiot ovat siis
tavallisesti mukana tärkeissä juhlissa
ja hengellisissä tapahtumissa.
Etelä-Amerikassa, valtameren toisella puolen,
naamioihin suhtaudutaan eri tavalla.
Siellä naamiot ovat mukana teatteriesityksissä,
ja naamioihin liittyy tanssia ja musiikkia.

Helinä Rautavaaran museossa
on neljä mielenkiintoista naamiota
Etelä-Amerikasta, tarkemmin sanoen
Meksikosta ja Guatemalasta.
Naamiot ovat alun perin olleet osa näytelmää,
joka kertoo alkuperäisten asukkaiden
ja eurooppalaisten kohtaamisesta.

Etelä-Amerikkalainen naamio

Eurooppalaiset valloittajat tulivat Amerikkaan
ja valtasivat alueita alkuperäisiltä asukkailta.
Tapahtuma oli niin tärkeä, että sitä muistellaan
satoja vuosia myöhemminkin
teatterin ja naamioiden avulla.

Maha Kola Sanni Yaka

Maha Kola Sanni Yakan naamio on
lähtöisin Aasiasta, Sri Lankan saarelta.
Maha Kola Sanni Yaka on paha jumala,
joka hallitsee maailman 18:aa vaivaa,
esimerkiksi kuuroutta, sokeutta, hulluutta
sekä erilaisia sairauksia.

Naamio on mukana tilanteissa, joissa
hoidetaan ihmisten sairauksia ja vaivoja.
Naamion avulla yritetään saada yhteys
Maha Kola Sanni Yakaan,
että se veisi sairaudet pois.

Maha Kola Sanni Yaka

Ohje naamiotyöpajaan

Tässä työpajassa tehdään oma naamio kierrätysmateriaaleista. Lopuksi omasta naamioista voi kertoa muille.

Työpajassa on mukana opas, jolta voi pyytää apua milloin tahansa.

Suunnittele naamio huolellisesti

Valitse ensin pahvinen naamiopohja, jonka päälle teet oman naamiosi. Mieti, minkälainen naamiosi on. Naamiostasi tulee ikään kuin oma hahmo tai henkilö, ja naamiolla on oma luonne.

Voit miettiä esimerkiksi seuraavia asioita:

- Minkälainen ilme naamiolla on?
- Onko naamiolla korvat, hiukset tai nenä?
- Muistuttaako naamiosi jotain eläintä?
- Mitä materiaaleja ja värejä käytät naamioon?
- Mikä on naamiosi nimi?
- Missä tilanteissa naamiota käytetään?

Oma naamiosi voi muistuttaa naamiota, jonka olet nähnyt museossa, tai voit keksiä naamion kokonaan itse.

Askartele naamio

Ennen kuin alat askarrella, laita essu päälle.

Jos haluat muuttaa naamion muotoa, voit leikata sitä saksilla.

Naamiosi voi koostua monenlaisista materiaaleista. Voit liittää naamiopohjaan kangasta, paperia, lankaa ja höyheniä. Kerää pöydästä materiaalit, joita haluat käyttää.

Leikkaa ensin materiaalit sopivaan muotoon ja värjää ne haluamasi värisiksi. Liimaa sitten kaikki osat paikoilleen.

Kun naamiosi on valmis, opas auttaa sinua kiinnittämään kuminauhan naamion taakse.

Kerro omasta naamioistasi muille

Opas kehottaa kaikkia laittamaan naamion päähänsä. Voit kurkistaa peilistä, miltä naamiosi näyttää.

Lopuksi kaikki saavat kertoa vuorotellen omasta naamioistaan. Voit kertoa esimerkiksi seuraavia asioita:

- Mikä naamion nimi on?
- Mitä voimia sillä on?
- Mitä se tekee?
- Mistä se pitää?
- Mitä se inhoaa?

Kun kerrot naamioista, voit elehtiä ja eläytyä naamion hahmoon. Muista, että tiedät itse parhaiten, minkälainen naamiosi on!

Selkokielinen naamio-opas on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa *Selkokieli ja kuvakommunikointi Helinä Rautavaaran museon naamio- ja musiikkimatkapajojen toteutuksessa (2013–2014)*.

Hankkeessa tuotettiin lisäksi kuvataulut kahteen työpajaan.

Hankkeessa mukana:

Helinä Rautavaaran museo
Papunet-verkkopalveluyksikkö
Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus
Tikoteekki
Ruskeasuon koulu
Kulttuuria kaikille -palvelu

Selko-oppaan voi tulostaa

seuraavista osoitteista:

www.papunet.net/materiaalia/kommunikointitaulut
www.papunet.net/kirjat-ja-esitteet
www.helinamuseo.fi

Lisätietoa hankkeesta:

www.papunet.net/yksikko/hankkeet

Valokuvat:

Museokuva/Helinä Rautavaaran museo
Ulla Paakkunainen/Helinä Rautavaaran museo
Ari Karttunen